

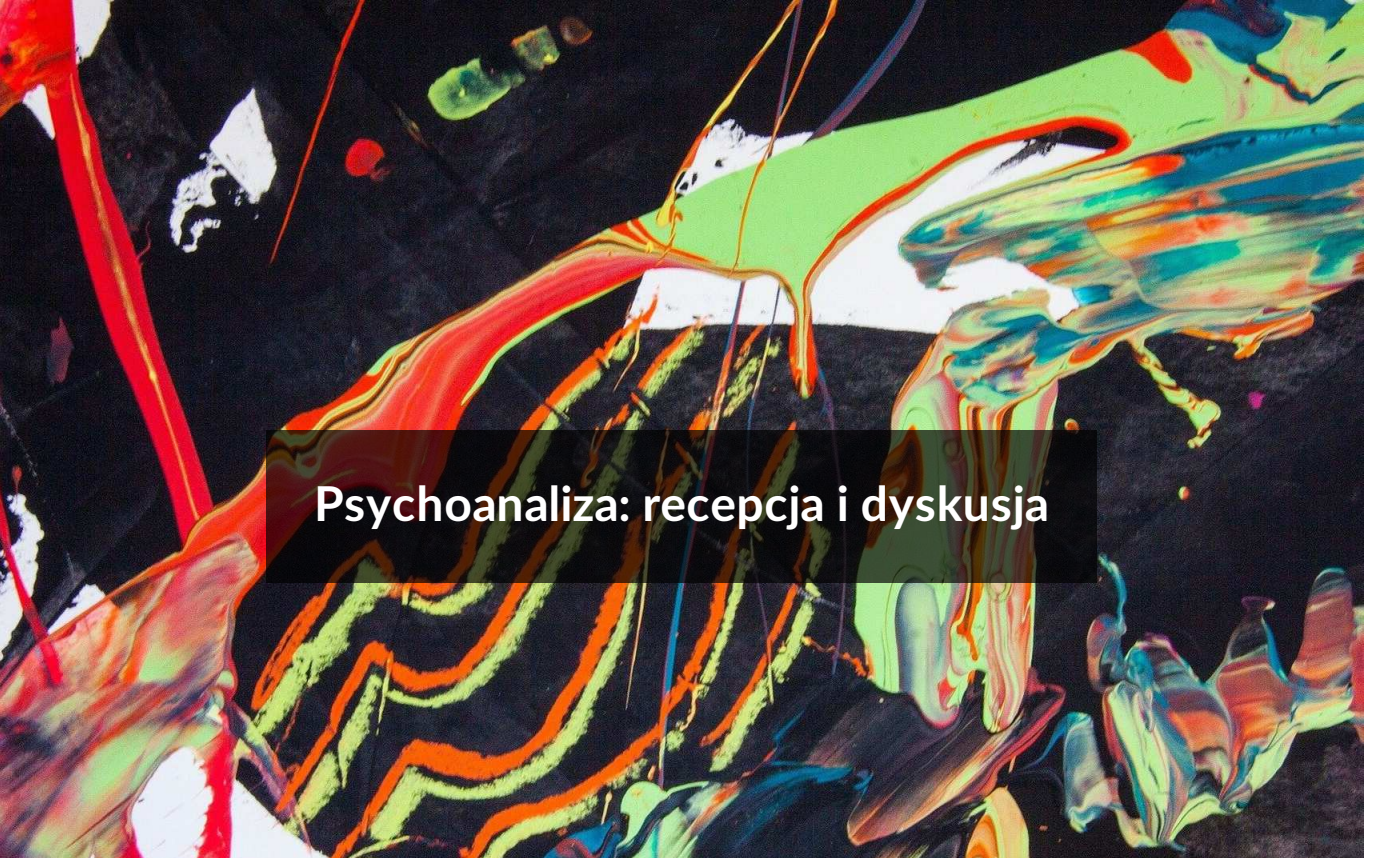

Psychoanaliza: recepcja i dyskusja

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Film edukacyjny
- Film edukacyjny
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- *Polskie Towarzystwo Psychoanalityczne*, dostępny w internecie:
<http://psychoanaliza.org.pl/psychoanaliza/> [dostęp 24.03.2021 r.].

Psychoanaliza: recepcja i dyskusja

Arteterapia jest terapią przez sztukę. Sigmund Freud przyjął, że rolą twórczości artystycznej jest badanie treści nieświadomości.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy psychoanaliza jest współczesną mitologią?

Psychoanaliza wywarła ogromny wpływ na kulturę, na literaturę, film, sztuki wizualne i teatr. Podświadome instynkty, wewnętrzne konflikty, wyparte wspomnienia powracające w snach – wszystko to, co intrygowało Sigmunda Freuda, stało się nowym wielkim tematem, a metody psychoanalizy są dziś częścią pisarskiego warsztatu. Jednak fascynacja psychoanalizą to jedno, a rzetelna ocena – drugie. Czy pacjenci nie ulegali autosugestii? Czy wyciągane na powierzchnię traumatyczne zdarzenia z dzieciństwa, faktycznie miały miejsce? Psychoanaliza narodziła się w aurze skandalu i nawet pod koniec XX wieku nadal wywoływała skandale.

Twoje cele

- Przemyślisz wpływ psychoanalizy na współczesną kulturę.
- Przeanalizujesz zarzuty wobec terapii psychoanalitycznej.
- Ocenisz, w jaki sposób psychoanaliza zmieniła podejście do terapii.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

Aby dowiedzieć się więcej na temat psychoanalizy, zapoznaj się z poniższymi materiałami:

- [Sigmund Freud i narodziny psychoanalizy. Wyzwania](#)
- [Psychoanaliza: mechanizmy wyparcia](#)
- [Psychologia głębi Carla Gustawa Junga](#)
- [Psychoanaliza ego Karen Horney](#)
- [Teoria psychoanalityczna Jacquesa Lacana](#)

Recepcja

Począwszy od powrotu Freuda i Junga z ich pierwszej podróży do Stanów Zjednoczonych w 1909 r., teoria [psychoanalityczna](#), zarówno w klasycznej, freudowskiej postaci, jak i jej rozmaite odłamy, zyskała sobie z jednej strony olbrzymią popularność, uznanie oraz spore grono zwolenników, z drugiej zaś – zagorzałych przeciwników. Ostatecznie psychoanaliza okazała się jednym z najbardziej wpływowych zjawisk XX w. i po dziś dzień wywiera wpływ na całą kulturę. Najważniejsze obszary tego wpływu to:

Caravaggio, *Narcyz*, 1596

Faza lustra to nazwa zjawiska, które występuje u dzieci między 8. a 16. miesiącem życia. Wówczas

Psychoanaliza bezpośrednio lub pośrednio zainspirowała i wciąż inspiruje niezliczoną rzeszę filozofów i artystów. Wątkami psychoanalitycznymi przesyciona jest literatura, zwłaszcza tam, gdzie wyeksponowane jest życie wewnętrzne bohatera, doświadczenia oniryczne czy elementy fantastyczne oraz surrealistyczne. Dotyczy to m.in. takich twórców jak: Virginia Woolf, André Gide, James Joyce, Iris Murdoch, Thomas S. Eliot, David Herbert Lawrence, William Butler Yeats, Stefan Zweig, Samuel Beckett.

W literaturze polskiej inspiracje psychoanalityczne można odkryć na przykład w twórczości Marii Kuncewiczowej, Aleksandra Wata czy Olgi Tokarczuk. Psychoanaliza nie tylko dostarczyła

dziecko zaczyna rozpoznawać siebie, kształtować swoją podmiotowość (ego) i identyfikować własne ciało jako jeden, zintegrowany system.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

literaturze motywów pisarskich, ale również zainspirowała ją pod względem metod pracy: metoda wolnych skojarzeń, sięganie do wspomnień z dzieciństwa, wykorzystywanie treści własnych marzeń sennych itp.

Warto wspomnieć o olbrzymim wpływie Freuda na kinematografię – trudno wyobrazić sobie twórczość Woody'ego Allena czy Andrzeja Żuławskiego bez wątków psychoanalitycznych.

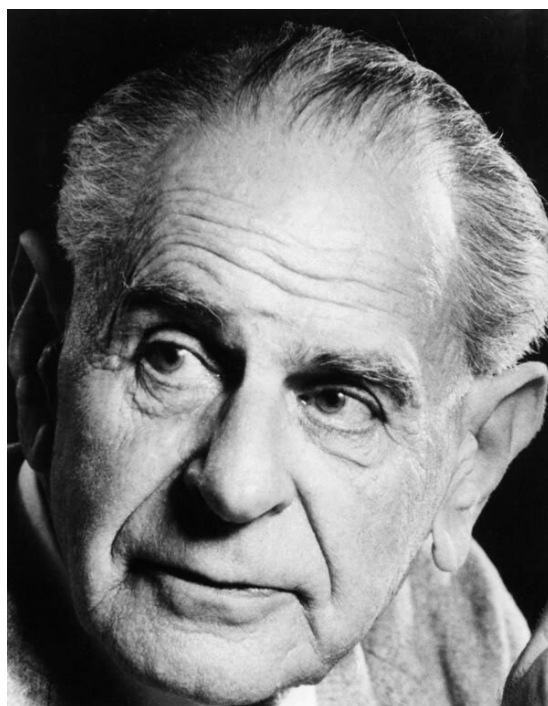
Dyskusja

Od początku Freud i jego następcy napotykali na silny opór w środowiskach medycznych i naukowych. Jeśli nie zgadzamy się z teorią Freuda, to przykładowo zwolennik psychoanalizy zawsze może nam zarzucić, że po prostu stosujemy wyparcie, a więc tym samym potwierdzamy tę [teorię](#). Jeśli się z nią zgadzamy, też ją potwierdzamy. W podobnym duchu zarzucano psychoanalizie, że jej diagnozy, poczynawszy od przypadku Anny O., są wysoce arbitralne. Pogląd taki wyraził m.in. Karl Jaspers, wykazując w eseju

O psychoterapii, że tym, co leczy w relacji terapeutycznej, nie jest tu trafnie

przeprowadzona analiza, ale autosugestia, wynikająca z poczucia autorytetu. Wielu współczesnych psychologów uważa, że psychoanaliza to rodzaj współczesnej, bardzo

atrakcyjnej i wygodnej mitologii. Niestety, może być ona niekiedy szkodliwa. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. przez Stany Zjednoczone przetoczyła się fala procesów, w których dorosłe już dzieci (głównie kobiety) oskarżały swoich rodziców o molestowanie w dzieciństwie, o którym to fakcie „przypominały” sobie podczas seansów psychoanalitycznych. Tymczasem wielokrotnie okazywało się, że były to jedynie fantazje, a nie realne molestowanie. Popularność psychoanalizy sprawia, że wielu ludzi, stosując jej narzędzia, usprawiedliwia swoje niepowodzenia życiowe różnymi wydarzeniami z dzieciństwa. I to jest kolejny wielki zarzut pod adresem psychoanalizy, wysuwany, poczynawszy od lat osiemdziesiątych, zwłaszcza przez przedstawicieli psychologii humanistycznej – psychoanaliza deprecjonuje rolę wolności i [autonomii](#) człowieka, ukazując go jako istotę zniewoloną przez nieświadome popędy i wczesnodziecięce traumy. Tymczasem szereg badań przytaczanych przez współczesnych psychologów dowodzi, że

Karl Raimund Popper wykazywał, że psychoanaliza jest klasycznym przykładem teorii nieweryfikowalnej.

Źródło: domena publiczna.

można poradzić sobie z wieloma swoimi problemami bez analizowania wczesnych wspomnień i treści podświadomych.

Słownik

autonomia

(gr. *autonomia* – niezależność, samodzielność) samodzielność i niezależność w decydowaniu o sobie; w etyce: niezależność od norm etycznych zewnętrznych, innych niż własne sumienie

psychoanaliza

(gr. *psyche* – dusza + *analysis* – rozkładanie, rozbiór) kierunek w psychologii XX w., wyjaśniający funkcjonowanie i rozwój osobowości człowieka działaniem nieświadomych instynktów, popędów i dążeń pozostających we wzajemnym konflikcie

teoria

(gr. *theoria* – oglądanie, badanie) całościowa koncepcja zawierająca opis i wyjaśnienie określonych zjawisk i zagadnień; też: czyjakolwiek koncepcja na określony temat; dział nauki o literaturze, kulturze, sztuce itp. zajmujący się systematyzowaniem pojęć i twierdzeń leżących u podstaw tych dziedzin; teza jeszcze nieudowodniona lub nieznajdująca potwierdzenia w praktyce

Film edukacyjny

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładów profesora Pawła Dybla i wytłumacz, w jaki sposób Freud rozwijał swoją teorię. Na jakich przypadkach się opierał?

Trwa wczytywanie danych...

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D8iVqWsTG>

Film edukacyjny. Fenomen histerii Freuda. Część 1.

Wykłada prof. Paweł Dybel

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Fenomen histerii Freuda. Część pierwsza.*

Trwa wczytywanie danych...

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D8iVqWsTG>

Film edukacyjny. Fenomen hysterii Freuda. Część 2.

Wykłada prof. Paweł Dybel

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Fenomen hysterii Freuda. Część druga.*

Polecenie 2

Zinterpretuj twierdzenie Freuda, że psychoanaliza nie ma prowadzić do szczęścia, lecz uczynić życie bardziej znośnym.

Film edukacyjny

Przekonaj się, co na temat recepcji Freuda w szkole frankfurckiej opowiedział ekspert.

Polecenie 1

Wysłuchaj kolejnych części wykładów. Jak postrzegane są myśl i dorobek Freuda? Czy jego dzieła zmieniły podejście do człowieka w filozofii i kulturze?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DAPzdnNJm>

Film edukacyjny. Recepcja Freuda w szkole frankfurckiej.

Wykłada prof. Paweł Dybel

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Recepcja Freuda w szkole frankfurckiej*.

Polecenie 2

W jaki sposób myśl Freuda rozwijali Erich Fromm, Herbert Marcuse i Wilhelm Reich?

Ćwiczenie 1

Połącz części zdań w ten sposób, by przedstawiały myśl Freuda.

Psychika człowieka nie jest w stanie się
do siebie odnieść,

zawsze jest w niej coś co jest
niedostępne.

Traumy kształtują człowieka

nie mogą być całkowicie
uświadomione.

Treści pierwotnie wyparte i od początku
nieświadome

doprowadzone do świadomości.

Celem terapii jest poznanie samego
siebie

i radzenie sobie z wypartymi treściami.

Tylko część nieświadomego może być

lecz należy wobec nich zająć inną
postawę.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij treść dotyczącą psychoanalizy.

Psychoanaliza to teoria na temat funkcjonowania , metoda jego badania, a także . Podstawowym założeniem psychoanalizy jest istnienie . Znaczna część naszego umysłu nigdy nie jest i nie stanie się . Także doświadczenia świadome mogą zostać zapomniane, czyli , a mimo to pozostają i wpływają na treść i życia.

Psychoanaliza jako metoda badania i leczenia zakłada, że na kształtowanie się , poza czynnikami wrodzonymi i dziedzicznymi, mają wpływ , a także ważne doświadczenia – , , , – które przeżywamy od początku życia i które często są źródłem . Te doświadczenia oraz fantazje na ich temat tworzą wzorce, które pozostają i określają wobec siebie i innych ludzi w późniejszym życiu. Psychoanaliza umożliwia osobom, które się jej poddają niektórych i , i uzyskanie większego wpływu na własne życie.

mózgu

nauka i rozwój

poznanie

zdrowa

seksualności

uwytatnienie

relacje z rodzicami

empatii

nieświadomości

choroba

jakość

cech charakteru

autoagresję

osobowości

relacje

w mózgu

utruty i śmierci

miłości i nienawiści

aktywne

braku stabilnych połączeń nerwowych

nieświadome

usunięte z umysłu

silnych stron

nieświadomych mechanizmów

mózgu człowieka

wewnętrznych konfliktów

ludzkiego umysłu

konfliktów

ulepszania

wyparte do nieświadomości

świadoma

sposób

narodzin

leczenia

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Psychoanaliza: recepcja i dyskusja

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

5. Wybrane spory antropologiczne. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

1) o istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia wpływ psychoanalizy na współczesną kulturę;
- analizuje zarzuty wobec terapii psychoanalitycznej;
- ocenia, w jaki sposób psychoanaliza zmieniła podejście do terapii.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;

- z użyciem komputera;
- praca z tekstem;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Psychoanaliza: recepcja i dyskusja”. Prosi uczestników zajęć o wykonanie poleceń 1 i 2 z sekcji „Film edukacyjny” (I) na podstawie wykładów *Fenomen hysterii Freuda*.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji i na tej podstawie dobiera uczniów w pary. Prosi o przygotowanie pytań związanych z wyświetlonym tematem zajęć i udostępnionym przed zajęciami e-materiałem. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z zakresem lekcji? Omówienie pytań przygotowanych przez uczniów, dyskusja wstępna.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Film edukacyjny”. Klasa dzieli się na grupy. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do poleceń

- i ćwiczeń. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie liderzy grup odczytują propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.
2. Powrót do zanotowanych podczas fazy wprowadzającej pytań uczniów. Próba odpowiedzi na nie – przez cały zespół klasowy, na zasadzie rozmowy kierowanej przez nauczyciela.
 3. Dyskusja nad słabymi stronami teorii Freuda. Chętni uczniowie mogą jeszcze przed lekcją przygotować prezentację, w której przedstawią głosy krytyczne wobec teorii austriackiego psychologa.

Faza podsumowująca:

1. Zalogowany na platformę nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Każdy uczeń ma dokończyć zdanie, odwołując się do wyświetlonych treści: Zaczynam się zastanawiać...
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Zinterpretuj samodzielnie twierdzenie Freuda, że psychoanaliza nie ma prowadzić do szczęścia, lecz uczynić życie bardziej znośnym.

Materiały pomocnicze:

- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, Warszawa 2005.
- *Filozofia w szkole. Współczesne dylematy i wyzwania etyczne*, t. 6, red. B. Burlikowski i W. Rechlewicz, Kielce 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Film edukacyjny” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.